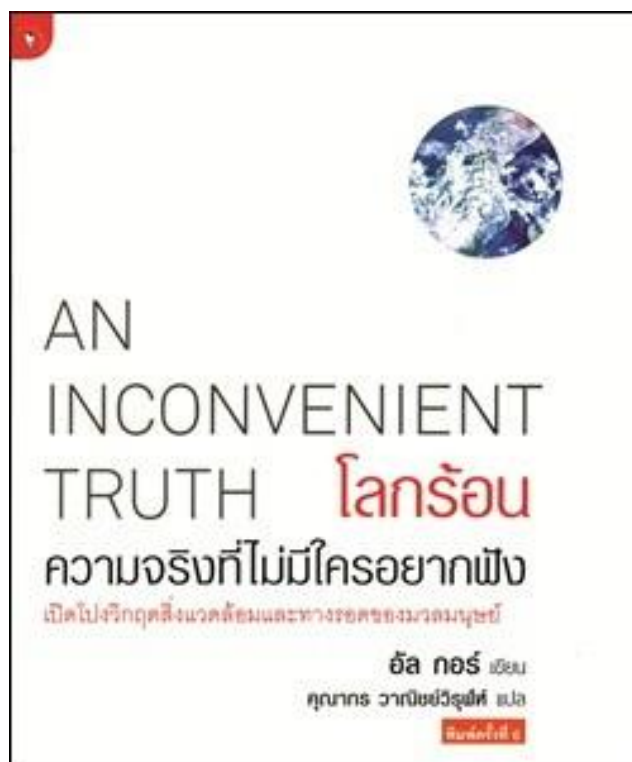

บทวิจารณ์หนังสือ
“An Inconvenient Truth : โลกร้อน ความจริงที่ไม่มีใครอยากฟัง”
(เปิดโปงวิกฤตสิ่งแวดล้อมและทางรอดของมวลมนุษย)

ไพฑูรย์ พิมดี

Paitoon Pimdee

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม
คณะเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
kppaitoo@kmitl.ac.th

หนังสือเรื่อง
AN INCONVENIENT TRUTH: โลกร้อน ความจริงที่ไม่มีใครอยากฟัง
(เปิดโปงวิกฤตสิ่งแวดล้อมและทางรอดของมวลมนุษย)

อัล กอร์ เขียน
คุณากร วาณิชยวิรุฬห์ แปล
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2550 จำนวน 336 หน้า
สำนักพิมพ์มติชน

หนังสือเล่มนี้แปลจากชุดสารคดีและหนังสือเรื่อง An Inconvenient Truth ของอัล กอร์ (Al Gore) อดีตรองประธานาธิบดี และอดีตผู้ซึ่งเคยลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา และผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพปี พ.ศ. 2550 ผู้เขียนได้ติดตามสารคดีและอ่านหนังสือเล่มนี้เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านสิ่งแวดล้อม

ศึกษา ทั้งนี้เพราะหนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้เขียนเข้าใจที่มา สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาโลกร้อนอย่างลึกซึ้ง เนื้อหาในหนังสือเน้นการเล่าเรื่องที่ไม่น่าใช้ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์มากนัก มีการใช้สถิติและข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ประกอบอย่างเหมาะสม เน้นใช้ภาพประกอบที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหา จึงทำให้หนังสือเล่มนี้น่าติดตามและง่ายในการทำความเข้าใจ

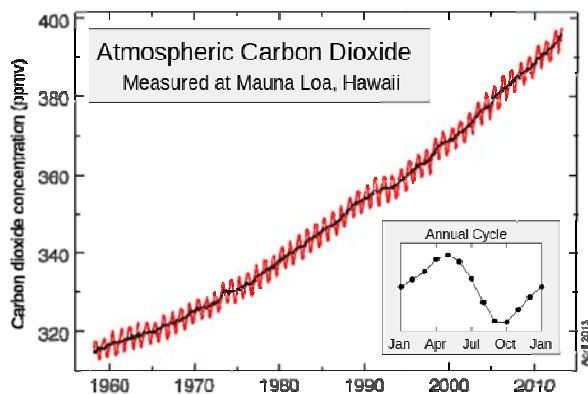

ในหนังสือเล่มนี้ อัล กอร์ ได้เริ่มอธิบายถึงหัวใจสำคัญของ “วิกฤตการณ์สภาพอากาศ” โดยสรุปว่า พลังงานจากดวงอาทิตย์แผ่เข้าสู่ชั้นบรรยากาศต่างๆ ของโลกในรูปคลื่นแสง และให้ความร้อนแก่โลก ก่อนจะถูกแผ่กลับสู่ห้วงอวกาศในรูปรังสีอินฟราเรด ในภาวะปกติรังสีอินฟราเรดจะถูกบรรยากาศของโลกกักเก็บไว้บางส่วน จึงทำให้อุณหภูมิโลกอยู่ในระดับที่เหมาะสม แต่ขณะนี้เรากำลังเผชิญกับปัญหาที่ว่าชั้นบรรยากาศหนาขึ้นเนื่องจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจกอื่นๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ก่อ เมื่อบรรยากาศหนาขึ้นมันก็จะกักเก็บรังสีอินฟราเรดที่ควรจะหลุดลอดออกไปสู่ห้วงอวกาศ ผลที่ตามมาคืออุณหภูมิของบรรยากาศโลกและมหาสมุทรเพิ่มขึ้น

อัล กอร์ ยังได้อ้างอิงถึงอาจารย์ของเขา คือ ศ.โรเจอร์ รีเวลล์ (Roger Revelle) ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์คนแรกที่เสนอให้วัดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศของโลกในปี ค.ศ. 1958 และอัล กอร์ ก็ตั้งคำถามว่า ทำไมเส้นกราฟแสดง

ปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์จึงขึ้นๆ ลงๆ ทุกปี ซึ่งเขาก็ได้คำตอบว่า ในฤดูร้อนและฤดูใบไม้ผลิ พืชจะผลิใบและดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไปมาก ทำให้ปริมาณของคาร์บอนไดออกไซด์ลดลง ส่วนฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาว ใบไม้ร่วงโรยและปลดปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา ทำให้ปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มขึ้น “นี่คือการหายใจเข้าและออกของโลกปีละครั้ง”

อัล กอร์ ได้พยายามอธิบายถึงการละลายของธารน้ำแข็งในสถานที่ต่างๆ ของโลก โดยการเปรียบเทียบจากภาพถ่ายที่ที่น่าสนใจคือการวัดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์จากแกนน้ำแข็ง โดยคำนวณหาสัดส่วนความแตกต่างระหว่างไอโซโทปของออกซิเจน (ออกซิเจน-16 และออกซิเจน-18) ซึ่งนับเป็นมาตรวัดอุณหภูมิที่แม่นยำ โดยมีลักษณะคล้ายกับการอ่านวงปีของต้นไม้ ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าอุณหภูมิของโลกที่ผ่านมาไม่ได้สูงเหมือนเช่นในปัจจุบัน

หลังจากนั้น อัล กอร์ ได้เชื่อมโยงเหตุการณ์พายุเฮอริเคนกำลังแรงพัดปกคลุมที่เคลื่อนตัวเข้าสู่ชายฝั่งรัฐฟลอริดาถึง 4 ลูก และทอร์นาโด จำนวนมาก ในปี ค.ศ. 2004 ว่าเกิดจากมหาสมุทรอุ่นขึ้น น้ำอุ่นบนผิวน้ำมหาสมุทรถ่ายเทพลังงานความร้อนได้มากขึ้นพายุก็รุนแรงขึ้น โดยได้ยกตัวอย่างความสยดสยองจากกรณีตัวอย่างพายุเฮอริเคนแคทรีนา ในปี ค.ศ. 2005 และกล่าวถึงการเกิดภาวะอุทกภัยจากทุกมุมโลก ขณะเดียวกันก็พยายามเสนอข้อมูลอีกด้านหนึ่งของภาวะโลกร้อนคือ ภาวะความแห้งแล้งในที่ต่างๆ ของโลกนี้ประกอบไปด้วย

ในส่วนของวิกฤติการณ์จากสภาพอากาศต่อมา อัล กอร์ ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลบนโลกนี้ผ่านการสังเกตฝูงนกอพยพ การขยายพันธุ์ของด้วงสน เป็นต้น การที่อุณหภูมิในมหาสมุทรเพิ่มสูงขึ้นทำให้ปะการังตาย (ปรากฏการณ์ฟอกขาว) และการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของคาร์บอนไดออกไซด์ทำให้ในมหาสมุทรมีความเป็นกรดสูงขึ้น (กรดคาร์บอนิก)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวภาพ อัล กอร์ ได้ยกตัวอย่างการแพร่ระบาดของยุงซึ่งเดิมเคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่ำ แต่บัดนี้ได้แพร่ไปสู่พื้นที่สูง การเกิดโรคอุบัติใหม่จากเชื้อไวรัสที่กลายพันธุ์ รวมทั้งได้อธิบายถึงการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตหลายสายพันธุ์ว่าส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพอย่างรุนแรง

ส่วนการละลายของน้ำแข็งผืนใหญ่ที่สุดบนโลกในแอนตาร์กติกาตะวันออกที่ก่อตัวเหนือหมู่เกาะ จะส่งผลให้ระดับน้ำในมหาสมุทรเพิ่มสูงขึ้นนั้น ทั้งนี้เนื่องจากชั้นน้ำแข็งจะปกคลุมพื้นแผ่นดิน น้ำหนักของมันจึงไม่ได้จมลงแทนที่น้ำทะเลอย่างในกรณีชั้นน้ำแข็งลอยน้ำ ดังนั้นการละลายของมันจึงไหลลงสู่ทะเล ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น ประชากรของประเทศหมู่เกาะที่ตั้งที่อยู่อาศัยอยู่ปริมณฑลทะเลต้องโยกย้ายบ้านเรือน ประชากรในบางประเทศต้องไร้ที่อยู่อาศัยเพราะพื้นที่อยู่อาศัยเดิมจมน้ำหายไป

สำหรับสาเหตุของปัญหา อัล กอร์ กล่าวถึงปัจจัยที่ทรงพลังในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมของมนุษย์กับระบบนิเวศของโลก ว่าประกอบด้วย **ปัจจัยที่หนึ่ง** คือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร **ปัจจัยที่สอง** คือ การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ **ปัจจัยที่สาม** คือ ความคิดพื้นฐานของเราที่มีต่อวิกฤตสภาพอากาศ นับเป็นปัจจัยที่ซ่อนเร้นที่สุด และสำคัญที่สุด ซึ่งประกอบด้วยปัญหาความเข้าใจที่ผิดพลาดที่ประการของมนุษย์ คือ

ประการที่หนึ่ง : มุมมองที่มีวิกฤตสภาพอากาศ มนุษย์เข้าใจว่าเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่สภาพความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่

ประการที่สอง : มุมมองที่มีวิกฤตสภาพอากาศระหว่างนักวิทยาศาสตร์และนักการเมืองที่มีความแตกต่างกัน นักวิทยาศาสตร์พยายามพิสูจน์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อหาเหตุผลมาอธิบาย แต่นักการเมืองพยายามบิดเบือนข้อมูลนั้นเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ประการที่สาม : เราจำเป็นต้องเลือกระหว่างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่ที่ผ่านเราเลือกแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ

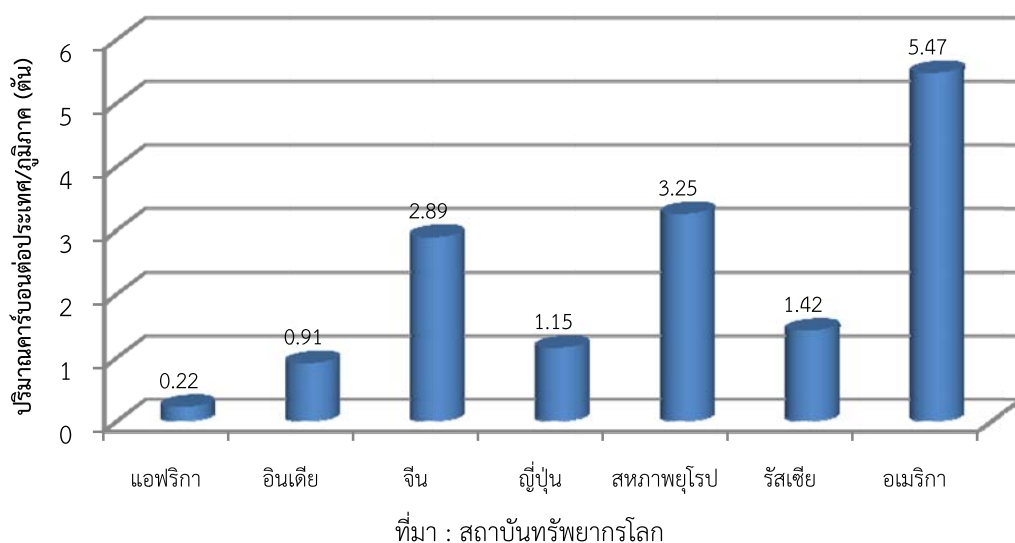
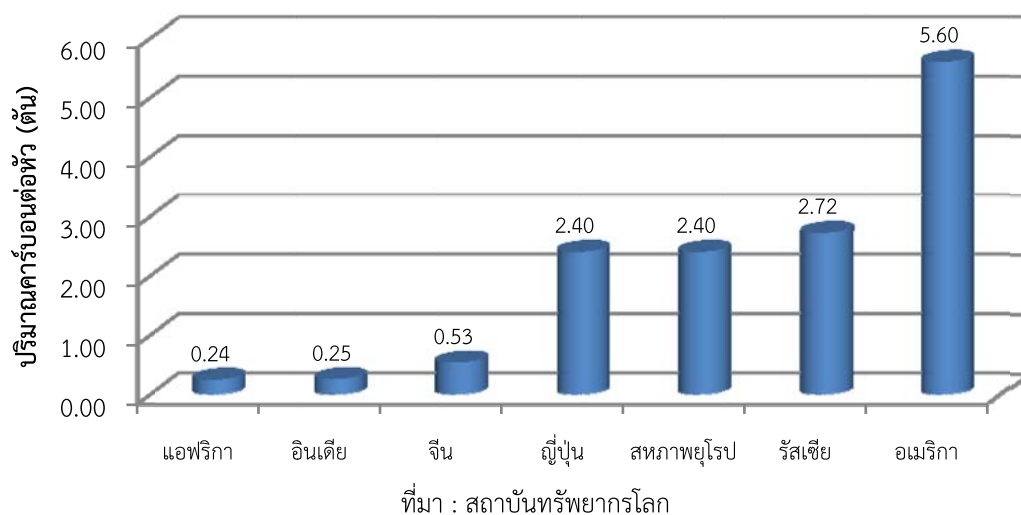
ประการที่สี่ : หากภาวะโลกร้อนเป็นภัยคุกคามหนักหนาอย่างที่นักวิทยาศาสตร์บอกจริง เราคงไม่อยู่ในฐานะที่จะแก้ไขอะไรได้ (การวางเฉยเสียเลยน่าจะดีกว่า) นั่นคือสิ่งที่เราเคยทำในอดีต

โดยสรุปแล้ว อัล กอร์ กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรโลก (มาจากประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่ยากจน) ทำให้มีความต้องการอาหาร น้ำ พลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดเพิ่มสูงขึ้น ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีอุปการะมากมาย แต่ก็มีผลกระทบข้างเคียงที่เราคาดไม่ถึง เช่นเราใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตบนโลก เรามีอำนาจที่ควบคุมธรรมชาติได้ตามใจหลายอย่าง สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เสริมอำนาจแก่เรา แต่ไม่ได้เสริมความลุ่มลึกทางปัญญาให้เราอย่างอัตโนมัติ ดังนั้น เมื่อเทคโนโลยีใหม่ผสมผสานกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เราทั้งหมดกลายเป็นหนึ่งในพลังธรรมชาติ โดยผู้ที่มีเทคโนโลยีสูงก็ต้องมีจริยธรรมและความรอบคอบในการที่จะใช้มัน

นอกจากนี้ เนื้อหาในหนังสือยังได้กล่าวถึงกลุ่มประเทศที่มีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน มีการนำเสนอปริมาณการปล่อยคาร์บอนในแต่ละประเทศ/ภูมิภาค การอธิบายถึงการเกิดขึ้นของตลาดแลกเปลี่ยนคาร์บอน การ

นำเสนอวิธีการบิดเบือนข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ของฝ่ายการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของบริษัทเอกชนบางแห่ง การที่มนุษย์ต้องเลือกระหว่างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมที่ดี มุมมองจากภาคธุรกิจที่เริ่มเห็นความสำคัญกับ

การลงทุนระยะยาว โดยเฉพาะการลงทุนที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม) รวมทั้งอธิบายความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของมนุษย์ที่ว่าภาวะโลกร้อนเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป

สุดท้ายเขาได้เสนอให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการช่วยแก้วิกฤตการณ์สภาพอากาศในหลากหลายวิธีประกอบด้วย การลดการปล่อยคาร์บอนจากการใช้พลังงานภายในบ้าน เช่น การเลือกระบบไฟส่องสว่างที่มีประสิทธิภาพ การทำบัญชีการใช้พลังงาน การเปลี่ยนไปใช้พลังงานสีเขียว ฯลฯ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วยการบริโภคให้น้อยลงและอนุรักษ์อย่างชาญฉลาด เช่น บริโภคให้น้อยลง คิดก่อนซื้อเพื่อลดขยะ ซื้อสินค้าที่ใช้ได้นานๆ ฯลฯ นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้ผู้อ่านแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยการสื่อสารกับเพื่อนๆ การเลือกผู้นำที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

พร้อมกันนี้เขาก็ได้แนะนำแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้อ่านได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม รวมทั้งการชี้แจงความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสภาวะโลกร้อนที่พบบ่อยๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักของหนังสือเล่มนี้ คือ ต้องการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอผ่านข้อมูลจากภาคส่วนต่างๆ และสถานการณ์ปัญหาหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจ ตื่นตัว มีความสนใจ มีความรู้สึกที่ดี และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เป็นกระบวนการในการพัฒนาจาก “ไม่รู้” เป็น “รู้” จาก “รู้” จนเป็น “รู้สึก” จาก “รู้สึก” จนเป็น “คิดจะทำ” และจาก “คิดจะทำ” ไปสู่ “การลงมือกระทำ” จนเกิดเป็นพฤติกรรมนับเป็น

กระบวนการพัฒนามนุษย์เพื่อให้เกิดการลงมือกระทำเพื่อ
สิ่งแวดล้อม ทั้งโดยการปรับปรุงแก้ไขปัญหามืออยู่เดิม และ
การป้องกันปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการลง
มือกระทำ ซึ่งจะต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ
ของผู้กระทำเอง แม้ว่ากระบวนการในการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องยากและต้องใช้ระยะเวลา
โดยเฉพาะพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- [1] อัล กอร์. 2550. AN INCONVENIENT TRUTH:

โลกร้อน ความจริงที่ไม่มีใครอยากฟัง

(เปิดโปงวิกฤตสิ่งแวดล้อมและทางรอด

ของมวลมนุษย) แปลโดย คุณากร วาณิชวิรุฬห์.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน